

Käyttöönottopäätös

Tällä päätöksellä on arvioitu automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönoton edellytykset vakuutuksen päättämistä koskevissa päätöksissä, jotka Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Elo (jäljempänä Elo) tekee perhe-eläkettä koskevissa hakemuksissa.

Ratkaisu

Elo ottaa käyttöön automaattisen ratkaisumenettelyn lesken perhe-eläkkeiden myöntämisessä 1.10.2024 alkaen.

Perustelut

Hallintolaissa säädetyt edellytykset ja menettelyä koskeva aineellinen lainsäädäntö

Hallintolain 53 e § 2 momentin mukaan viranomainen voi ratkaista automaattisesti asian, johon ei sisälly seikkoja, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa, tai johon sisältyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut. Ratkaisemisen on perustuttava sovellettavan lain ja etukäteisen harkinnan perusteella laadittuihin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 2 §:n 16 kohdassa tarkoitettuihin käsittelysääntöihin.

Hallintolain 53 e §:n perustelujen (hallituksen esitys 145/2022 s. 98) mukaan automaattisesti ratkaistavia asioita ovat ensinnäkin asiat, joiden ratkaisu voidaan johtaa riittävän yksiselitteisesti suoraan lainsäädännöstä ja tapauksen tosiseikoista. Lisäksi automaattisesti voidaan ratkaista asiat, joissa päätösten perustana olevasta osin tulkinnanvaraisesta lainsäädännöstä on kyseisessä asiaryhmässä vakiintunut ratkaisukäytäntö, jonka mukaan tiettyjen piirteiden mukaiset asiat (tyyppitapaukset) ratkaistaan aina samalla tavalla.

Elossa kaikki menettely perustuu lainsäädäntöön ja myös automaattinen päätöksenteko on sääntöpohjaista. Lainsäädännöllä tarkoitetaan sääntelyä laajasti eli EU-oikeudesta alemman asteisiin normeihin ja oikeuskäytäntöön. Elo on etukäteen harkinnut, mitkä tämän käyttöönottopäätöksen kohteena olevista asioista voidaan ratkaista automaattisesti niin, että lopputuloksena on lainmukainen ratkaisu. Elossa automaattisesti ratkaistavat asiat ovat sellaisia, joissa ratkaisu voidaan johtaa yksiselitteisesti lainsäädännöstä ja kyseisen tapauksen tosiseikoista tai joissa Elolla on vakiintunut ratkaisukäytäntö.

Automaattinen ratkaiseminen otetaan käyttöön tässä päätöksessä tarkoitetuissa hakemuksissa siten, että automaattisesti ratkaistaan sellaiset hakemukset, joihin ei sisälly tapauskohtaista harkintaa tai joissa tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat Elon käsittelijä on arvioinut etukäteen.

Perhe-eläkehakemusten ratkaiseminen perustuu ennalta laadittuihin käsittelysääntöihin. Asian ratkaisemiseen tarvittavat tiedot, tietolähteet ja tietojen

hankintaan liittyvät menettelyt sekä tietojen ajantasaisuuden ja virheettömyyden varmistaminen on myös kuvattu käsittelysäännöissä.

Eläkeoikeuden alkamisen edellytyksistä ja eläkkeen määrän laskemisesta ja eläkkeessä huomioitavista ansioista säädetään työeläkelaeissa. Ns. avioleskien kohdalla näihin ei sisälly tapauskohtaista harkintaa. Jos kuolemaa ei ole vahvistettu, eläkehakemusta ei käsitellä automaattisessa ratkaisumenettelyssä, koska todennäköisen kuolinpäivän arviointi edellyttää tapauskohtaista harkintaa. Lisäksi tilanteet, joissa on useita edunsaajia, eläkettä vähentävät etuudet ja tietyt ulkomaantilanteet edellyttävät sellaisia lisäselvittelyjä, että Elo on arvioinut näiden tilanteiden edellyttävän luonnollisen henkilön osallistumista hakemuksen käsittelyyn.

Koska päätöksellä hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista eikä muilla ole oikeutta hakea päätökseen muutosta, päätöksen perustelut voidaan hallintolain 45 §:n mukaan jättää esittämättä. Eläkelaskelmalta ilmenee eläkkeen määrän muodostumisen perusteet.

Asianosaisella on oikeus hakea maksutta oikaisua automaattisessa ratkaisumenettelyssä tehtyyn päätökseen, jolloin luonnollinen henkilö tutkii Elossa oikaisuvaatimuksen. Menettely täyttää siten hallintolain 53 e § 4 momentin ja 53 f §:n edellytykset.

Tiedonhallintalaissa säädetty edellytykset

Tiedonhallintalain 6 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta vastuussa olevien henkilöiden tehtäväjako on dokumentoitu erilliseen asiakirjaan.

Automaattinen ratkaiseminen perustuu ennalta laadittuihin käsittelysääntöihin. Käsittelysäännöllä tarkoitetaan hallituksen esityksen (145/2022 s. 106) mukaan luonnollisen henkilön ennalta laatimia sääntöjä, joilla ohjataan hallintoasian käsittelyä ja ratkaisemista automaattisessa tietojenkäsittelyssä ja sääntöjä, joiden perusteella asia otetaan automatisoituun toimintaprosessiin tai siirretään siitä pois luonnollisen henkilön käsiteltäväksi. Käsittelysääntöjä laadittaessa Elo on ottanut huomioon työeläkelainsäädännön lisäksi yleinen hallinto-oikeudellinen sääntelyn menettelysäännökset sekä tietosuojasääntelyn. Käsittelysäännöt eivät perustu Elossa oppiviin tekoälytekniikoihin, vaan ovat aina sääntöpohjaisia. Käsittelysääntöjen syrjimättömyys on varmistettu. Käsittelysäännöistä käy ilmi myös, miten asia selvitetään riittävästi ja miten ratkaisu perustellaan tai miksi se voidaan jättää perustelematta, sekä missä tilanteissa ratkaisu edellyttää luonnollisen henkilön tekemää tapauskohtaista harkintaa tai lisäselvitysten hankkimista.

Elo on tiedonhallintalain 28 b ja c §:n mukaisesti varmistanut sen, että toteutettu automaattinen ratkaisumenettely on käsittelysäännöissä kuvatun mukainen ja sen laatua valvotaan suunnitelmallisesti. Osana laadunvarmistusta asianosaiselle laadittavat asiakirjat on katselmoitu automaattisesta päätöksenteosta edellytetty informointi, perusteluiden asianmukaisuus ja hyvän kielenkäytön sekä kielellisten oikeuksien vaatimukset mukaan lukien.

Automaattinen ratkaisumenettely ja sen käsittelysääntöjen mukaisuus on testattu ja testaushavainnot on dokumentoitu ennen käyttöönottoa. Käyttöönoton jälkeiseen laadunvalvontaan ja havaittujen virheiden korjausprosessiin on määritelty menettelytavat.

Tietosuojalainsäädännössä säädetty edellytykset

Tietosuoja-asetuksen edellyttämä kansallinen lainsäädäntö automatisoitujen yksittäispäätösten tekemisen mahdollistamiseksi on hallintolain luvussa 8 b ja tiedonhallintalain luvussa 6 a. Lainsäädännöllä on vahvistettu suoja-toimet, joita automaattisessa päätöksenteossa noudatetaan. Suoja-toimiin kuuluu muun muassa rekisteröidyn on oikeus vaatia luonnollisen henkilön osallistumista käsittelyyn, mikä on toteutettu siten, että rekisteröity voi tehdä oikaisuvaatimuksen automaattisesti tehdystä ratkaisusta.

Jos hallintopäätöksessä on käytetty automaattista päätöksentekoa, päätöksestä on hallintolain 53 g §:n mukaan käytävä ilmi se, että asia on ratkaistu automaattisesti, sekä tieto siitä, missä tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla. Elon automaattisessa ratkaisumenettelyssä antamalla päätöksillä informoidaan päätöksen saajaa siitä, että kyseinen päätös on tehty automaattisesti ja että käyttöönottopäätös on nähtävillä elo.fi -verkkosivuilla.

Menettelyssä käytettävien henkilötietojen osalta tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi on tehty.

Luettelo käyttöönottopäätöksen perusteena olevista asiakirjoista

1. Käsittelysäännöt ja perusteet automaattiselle ratkaisumenettelylle perhe-eläke-etuuksissa
2. Tiedonhallintalain 6 a luvun mukaisten tehtävien tehtävänjako
3. Testausdokumentaatio automaattisesta päätöksenteosta leskeneläkkeissä
4. Eläkepäätösten laadunvalvonta
5. Automaattisen päätöksenteon riskiarvio

Sovelletut lainkohdat

Hallintolaki 53 e § 4 momentti, 53 f §, 53 g §
Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 28 a §, 28 b §, 28 c §, 28 d §, 28 f §,
tiedonhallintalain voimaannpanosäännöksen 4 ja 5 momentti (23.3.2023/488)
Työntekijän eläkelaki
Yrittäjän eläkelaki
Julkisten alojen eläkelaki
Maatalousyrittäjän eläkelaki
Merimieseläkelaki
Työntekijäin eläkelaki (TEL kumottu)
Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki (LEL kumottu)
Taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki (TaEL kumottu)
Maatalousyrittäjien eläkelaki (MYEL kumottu)
Yrittäjien eläkelaki (YEL kumottu)
Merimieseläkelaki (MEL kumottu)
Kunnallinen eläkelaki (KuEL kumottu)
Valtion eläkelaki (VaEL kumottu)
Evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaki (KiEL kumottu)

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen ei voi hakea muutosta. Käyttöönottopäätöksen, automaattisen ratkaisumenettelyn ja käyttöönottopäätöksen perusteena olevien asiakirjojen lainmukaisuudesta voi valittaa osana yksittäistä automaattisessa ratkaisumenettelyssä tehtyä päätöstä sen liitteenä olevan muutoksenhakuohjeen mukaisesti.

KESKINÄINEN TYÖELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ELO

johtaja
Jouni Seppänen

eläkejohtaja
Saija Sundén

Tiedustelut

eläkejohtaja Saija Sundén, puh. 020 69 4726

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti Signom -allekirjoituspalvelulla.

Päiväys: 10. syyskuuta 2024, 15:46:08

Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo

Saija Sunden

Saija Sunden

Oikeutettu

Oikeutettu edustamaan yhtiötä nimenkirjoituslausekkeen mukaisesti:

'Oikeutetut edustavat yhtiötä kaksi yhdessä tai kukin erikseen yhdessä hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan tai toimitusjohtajan sijaisen kanssa.'

Vahva tunnistus:

10. syyskuuta 2024, 15:45:19

Pankkitunnistus

Yritystiedot:

10. syyskuuta 2024, 15:24:24

Patentti- ja rekisterihallitus

Päiväys: 11. syyskuuta 2024, 11:50:21

Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo

Jouni Seppänen

Jouni Seppänen

Oikeutettu

Oikeutettu edustamaan yhtiötä nimenkirjoituslausekkeen mukaisesti:

'Oikeutetut edustavat yhtiötä kaksi yhdessä tai kukin erikseen yhdessä hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan tai toimitusjohtajan sijaisen kanssa.'

Vahva tunnistus:

11. syyskuuta 2024, 11:49:58

Pankkitunnistus

Yritystiedot:

11. syyskuuta 2024, 11:50:00

Patentti- ja rekisterihallitus

